

Demagogi in hujskači ne mirujejo

»Potem ko sta Italija in takratna Jugoslavija leta 1975 podpisali Osimski sporazum, je Trst zaradi svoje zaprtosti, miselne otopelosti in nostalgčnosti izgubil veliko priljubljenost, da bi v njem končno začeli resno delati in ustvarjati in ne samo razpravljati v prazno. Takoj so se pojavila demagoška gesla proti »črnogorskim hordam, ki bodo zasedle Trst«, reakcionarni del mesta, ki že desetletja temelji na iracionalnih čustvih in glasovih istrskih beguncev, pa seveda ni izgubil priljubljenosti, da je spet predstavil

DRAGO LEGIŠA

strašilo slovenskega barbara in izničil pošena prizadevanja zdravega dela tržaškega socialnega in političnega tkiva.

Tako je izjavil pisatelj Fulvio Tomizza v pogovoru s časnikarjem Dušanom Jelinčičem, objavljenem v »Slovincu« dne 14. t.m.

K tem besedam priznanega italijanskega pisatelja — pred kratkim je izšla njegova nova knjiga z naslovom »I rapporti colpevoli« (Odnosi krivde) — ni treba ničesar dodajati, saj je avtor z nekaj stavki odlično orisal trenutno stanje v Trstu. Tržaška vodilna politična, socialna in gospodarska plast je še vedno nemočna pred akcijami demagogov in hujskačev vseh baž, ki, sklicujoč se na Osimo in na njene dozdevne krivice, dejansko držijo v šahu večino tržaškega italijanskega prebivalstva.

Četudi je zunanji minister Colombo v parlamentu zelo jasno povedal, da je meja med Italijo in Slovenijo, kot izhaja iz Osimskih sporazumov, nedotakljiva, se nacionalistična in iredentistična gonja v Trstu kljub vsemu nadaljuje. Eden njenih glavnih pobudnikov je celo izjavil, da se protiosimski protestniki »ne bodo ustavili« in da jih drugi tudi »ne bodo ustavili«. V zvezi z izvajanjem šefa italijanske diplomacije pa je dejal, da »meje ne smejo biti miti in še manj tabuji«. »Za začrtanje novega zemljevida vojna ni potrebna, saj bi zid druga-

Privatizacija je aktualna tudi v Italiji

Za učinkovito gospodarstvo, proti korupciji in razsipništvu

Privatizacija državnih (in družbenih) podjetij ni aktualna samo v Sloveniji in v drugih državah nekdanjega socializma, temveč tudi na Zahodu, zlasti v Italiji. Prav te dni je vlada ministrskega predsednika Amata posredovala parlamentu načrt o preureditvi podjetij z državno soudeležbo, ki ga je ministrski svet vzel na znanje v soboto, 14. t.m. Gre za 120 strani dolgo listino, ki vsebuje 17 poglavij. V dokumentu ni natančnega seznama podjetij, ki jih je treba prodati oziroma privatizirati, a v njem vendarle najdemo temeljne razvojne smernice na področju industrije in financ.

V tej zvezi je pred kratkim celo nastal škandal, ker je prišel v javnost seznam podjetij, ki bodo predmet prodaje, kar je takoj imele posledice na borzi s primeri špekulacij, ki so že bili na robu kazenskega zakonika. Grozila je tudi kriza vlade, vendar se je celotna zadeva kmalu uredila, in sicer na način, ki marsikomu še danes ni jasen.

Privatizacija je, kot smo pravkar napisali, zelo aktualen problem v vseh nekdanjih realsocialističnih državah. Ta namreč predstavlja »obvezen most za prehod do diriganega državnega planskega gospodarstva k tržnemu gospodarstvu«. Vemo pa, da je »lastnina temeljni kamen vsakega

proizvajalnega sistema. Realsocialistični režimi so v ekonomiji doživeli bankrot, ker so se polastili vseh proizvodnih sredstev. Z državno-družbeno lastnino so razsipali in delavcem odvzeli vsako motiviranje za produktivnost«. Tako beremo v najnovejši knjigi tržaškega ekonomista E. Vršaja »Republika Slovenija med Evropo in Balkanom« (založba Franco Angeli, str. 45).

Italijanska vlada se seveda zavzema za privatizacijo državnih podjetij iz drugačnih razlogov, saj tu ni treba tržnega gospodarstva šele uvajati in uveljavljati. Glavna razloga sta v bistvu dva: 1. od prodaje takih podjetij vlada računa na izkupiček 27 tisoč milijard lir v treh letih, s čimer se bo nekoliko zmanjšal javni primanjkljaj, ki je baje dosegel naravnost astronomske vsote 190 tisoč milijard lir; 2. s privatizacijo naj bi se odpravil eden glavnih virov korupcije in razsipništva.

Vlada želi, naj parlament določi obliko in metodo privatizacijskega postopka. Omenja pa tri možnosti: 1. imenovanje komisarja, ki naj celotni postopek izvede v skladu z navodili in pod nadzorstvom vlade; 2. imenovanje komisije izvedencev, ki naj jo vodi predsednik, določen od predsednika vlade; 3. postopek naj iz-

vedejo ministrski predsednik in ministri za gospodarske zadeve.

Za privatizacijo prihaja v poštev predvsem ustanova IRI (Istituto Ricostruzione Industriale), ki jo je bila priklicala k življenju Mussolinijeva vlada po veliki gospodarski krizi leta 1929. Ta ustanova ima trenutno 53 milijard lir dolga in bi v prihodnjih letih potrebovala 12 tisoč milijard lir. Država ne namerava prispevati niti lire, zato vlada predlaga, naj IRI odstopi sveženj delnic v bankah Credit in Comit ter 35% delnic pri zavodu Banco di Roma. V sklop IRI-ja sodi tudi radijska in televi-

Iz vsebine:

Kaj je off-shore? (str. 2)

Pogovor s slikarjem in kiparjem

Bogdanom Gromom (str. 3)

Lev Detela:

Iskanje identitete (str. 7-8)

zijska ustanova RAI, ki bi morala po mnenju vlade svoj status tako preurediti, da ne bo več pripadla ustanovi pod nadzorstvom ministrstva za zaklad. Glede drugega velikana, ustanove ENI (Ente Nazionale Idrocarburi) predvidevajo, naj se privatizirajo vsi sektorji, ki niso v zvezi z glavno dejavnostjo, se pravi s petrolejem. Podobne operacije so predvidene tudi za ostala zainteresirana podjetja, na primer INA ter ENEL.

Kot smo omenili, je privatizacija v Italiji tudi tesno povezana z moralizacijo političnega in javnega življenja na splošno, da gospodarske učinkovitosti niti ne omenjamo. Upravni sveti velikih državnih in poldržavnih ustanov so bili sestavljeni po strankarskem ključu, njihovi predsedniki so bili tudi predstavniki strank na oblasti, po enakih merilih so se po večini nameščali vodilni funkcionarji ter v mnogih primerih tudi nižji uradniki ter v prvem povojnem času celo delavci. Politična oblast (vlada in pristojni ministri)

Pismo Ssk zunanjemu ministru

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je z daljšo brzojavko opozorilo italijanskega zunanjega ministra Emilia Colomba na nerešena vprašanja slovenske manjšine v Italiji. Deželni tajnik Ivo Jeonikar je v brzojavki zapisal, da stranka ceni jasna stališča o veljavnosti dvostranskih sporazumov, glede katerih je Slovenija nasledila bivšo Jugoslavijo, tudi Osimskih sporazumov, in torej zavračanje nacionalističnih špekulacij. Ravno tako ceni zavzetost za mir, sodelovanje med Italijo in Slovenijo ter naravnost v prihodnost. Z zaskrbljenostjo pa ugotavlja, da zunanji minister sploh ni omenil nerešenih vprašanj slovenske manjšine v Italiji. Priznavanje manjšinskih pravic in

spodbujanje sožitja pa bi bila pomemben prispevek k ustvarjanju soglasja in razumevanja v Trstu, za kar se z navedkom misli tržaškega škofa zavzema tudi minister Colombo.

Ssk meni, je rečeno v brzojavki deželnega tajništva, da nikakor ni sprejemljivo dopolnjevanje in preseganje dosedanjih dvostranskih sporazumov, ki zadevajo manjšinsko zaščito, če se pri tem popolnoma prezira nerešeni pravni položaj slovenske manjšine.

Stranka je tudi zaprosila ministra za sprejem, saj je v svojem govoru pred parlamentom v četrtek med drugim zagotovil, da bo v stalnem stiku tudi s krajevnimi političnimi in družbenimi silami.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 22. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Bistrica Kalšičica«; 10.50 Boris Kopal in Sergej Verč v satiričnem kabaretu »Prežganka«; 11.30 Filmi na ekranu; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegovo čas; 15.00 Iz krajevni stvarnosti; 17.00 Z naših prireditvev.

■ PONEDELJEK, 23. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-45; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Okno na Arbat; 12.40 Večer slovenske pesmi v Finžgarjevem domu na Opčinah. Mladinski zbor Vesela pomlad; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Svet za zaveso«; 14.30 Iz filmskega sveta: Pogledi na slovenski filmvideo; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Alpe-Jadran.

■ TOREK, 24. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Alpe-Jadran; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.20 Italijanska lahka glasba; 12.40 Večer slovenske pesmi v Finžgarjevem domu na Opčinah. Dekliški zbor Vesela pomlad; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Bajke in povesti o Slovincih«.

■ SREDA, 25. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Pesnice in pisateljice v anglosaški književnosti; 12.40 Večer slovenske pesmi v Finžgarjevem domu na Opčinah. Oktet Vrtnica iz Nove Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ ČETRTEK, 26. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Trst, december 1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 V deželi čarobne palice; 12.40 Večer slovenske pesmi v Finžgarjevem domu na Opčinah. Oktet Vrtnica iz Nove Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ PETEK, 27. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Razglednice iz Španije; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Halo, dober dan! Tu 362875; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Halo, dober dan!; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Ena resna — ena smešna«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 28. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Avditoriju Muzeja Revoltella; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Ta rozajanski glas; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

Kaj je pravzaprav off-shore?

V Trstu se spet veliko govori o t.i. off-shore. Vprašanje je postalo aktualno lani, ko je bil odobren zakon števil. 19 o obmejnih področjih. Po tem zakonu je bilo nakazanih 786 milijard lir za razdobje 7 let v korist raznih gospodarskih in drugih pobud, med njimi tudi za uresničenje že omenjenega »OFF-SHORE« v Trstu.

Za lažje razumevanje celotne zadeve navajamo izvajanja dr. Egidija Vršaja v njegovi najnovejši knjigi »Republika Slovenija med Evropo in Balkanom«. Knjiga je izšla pri založbi Franco Angeli iz Milana. Na straneh 131-132 beremo:

»Zakon števil. 19/91 predvideva, da se v Trstu ustanovi Center za finančne in zavarovalne storitve off-shore, ki je »valutna prosta cona« z borzama v Trstu in v Benetkah za kotiranje nekonvertibilnih valut Srednje in Vzhodne Evrope. V Pordenonu je predvidena ustanovitev Delniške finančne družbe FINEST, ki naj podpira ustanavljanje mešanih družb — joint ventures na Vzhodu, v Gorici pa je predvidena ustanovitev Centra za storitve in dokumentacijo, ki naj pomaga krepiti trgovinske izmenjave«.

»V zvezi s tržaškim off-shore je nastal spor z Evropsko skupnostjo, ki meni, da to v resnici predstavlja valutno prosto cono, kar ni v skladu s temeljnim načelom o svobodni konkurenci«.

»Tukajšnji izvedenci — nadaljuje avtor knjige — pripominjajo, da ne gre za davčni raj, temveč za mnogo ambicioznejši načrt: Trst naj postane vezni člen med Vzhodom in Zahodom. Tržaški off-shore (v angleščini ta izraz pomeni »na odprtem morju«) bi označeval naslednje tri značilnosti:

Zahvala deželnemu svetovalcu Brezigarju

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je na seji deželnega tajništva Ssk v Nabrežini dne 12. novembra sporočil strankinemu vodstvu, da zapuščata mesto deželnega svetovalca zaradi zelo zahtevnih poklicnih obveznosti, ki jih je prevzel kot odgovorni urednik prenovljenega Primorskega dnevnika — Republike. Člani deželnega tajništva so to člani na znanje in Brezigarju izrekli zahvalo za vse opravljeno delo. Izrekli so mu voščilo, da bi dnevnik kot samostojni in pluralistični izraz naše skupnosti prispeval k njeni rasti, k utrjevanju skupnega slovenskega prostora, ki z dosežkom državne suverenosti in krepitvijo demokracije doživlja nov polet, in k sožitju.

Po pravilih Ssk ostaja Brezigar član deželnega tajništva Ssk, na seji pa so obširno razpravljali o političnih in organizacijskih zahtevah, ki jih prinaša zamenjava strankinega najvišjega izvoljenega predstavnika.

— usposobljen naj bi bil za štiri sklope storitev: za bančne in sorodne usluge, za zavarovanje in ponovno zavarovanje, za delovanje družbe za podpiranje trgovine, za terminsko blagovno borzo;

— za tržaški center je dalje bistvenega pomena informatika, se pravi informacijska in telematska služba s široko multimedialno audio-vizualno kapaciteto ter končno prihaja v poštev Banka podatkov z bogatim arhivom gospodarskih in finančnih podatkov mednarodne narave;

— s Centrom naj bi Trst ponovno mogel izravnati tradicionalno vlogo mostu med Zahodom in Podonavjem z modernimi storitvami na področju financ, zavarovalništva in trading-a (blagovne izmenjave), ob hkratnem opravljanju dela, ki je tržaška specifična, kot so n.pr. pristanišče ter njegova carinska prosta območja.«

* * *

Negativna ocena tržaške Ssk

Tržaški pokrajinski izvoršni odbor Slovenske skupnosti negativno ocenjuje resolucijo, ki jo je odobril tržaški občinski svet o tako imenovani reviziji osimskih sporazumov. Gre za površen in celo protisloven dokument, iz katerega izžarevajo predvsem revanšistične skomine, pozablja pa na realne probleme, med katerimi je tudi neurejen položaj Slovencev v Italiji. Slovenska skupnost poudarja, da je pravična zaščita slovenske manjšine v Italiji bistvenega pomena tudi za sožitje na tem obmejnem prostoru in za dobrososedske odnose z Republiko Slovenijo ter zato ponovno poziva krajevne in vsedržavne oblasti, naj se odgovorno lotijo tega vprašanja. Dokler Italija tega ne bo storila, nima niti moralne pravice, da postavlja zahteve glede italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem.

Na svoji zadnji seji je odbor, katerega je vodil tajnik Brecelj, razpravljala tudi o drugih vprašanjih in predlagala predsedniku sveta Hareju, naj skliče strankin pokrajinski svet v četrtek, 19. t.m.

Za učinkovito gospodarstvo...

dejansko ni mogla teh podjetij nadzorovati, tako da je bila učinkovitost dela na skrajno nizki stopnji, razsipništvo pa na višku. Tu je tudi tičalo jedro korupcije.

Načrt sedanje vlade je naletel na odločno nasprotovanje predvsem vodilnih funkcionarjev in tako imenovanih menedžerjev, ki se bojijo za svoje stolčke, visoke dohodka in tudi oblast. Zato je treba pričakovati nove akcije in pobude proti izvedbi privatizacijskega načrta.

Demagogi in hujškači ne mirujejo

če še dalje delil Nemčijo na dva dela«. (Piccolo, 15.11.92, str. 14).

Res je, da je glavni italijanski tržaški dnevnik ta dan pohitel z objavo izida ankete, iz katere izhaja, da Osimski sporazum za večino anketirancev nikakor ni glavna skrb. Večina se je celo izjavila za krepitev gospodarskih odnosov s Slovenijo.

Po dosedanjih izkušnjah pa pri najboljši volji ne moremo verjeti, da bi taista večina ob resni preizkušnji, kot so na primer volitve, ravnala v skladu s pravkar izraženim prepričanjem. Korenine zla namreč segajo pregloboko in na obzorju ne vidimo v Trstu politične sile ali posamez-

V petek, 20. t.m., bo gost društva »Jadro« v Romjanu dr. Aleksander Furlan. Predvajal bo zanimive diapozitive o severni Evropi (Danska in Nemčija). Srečanje bo na društvenem sedežu ob 20. uri. Vljudno vabljeni!

nikov, ki bi hoteli, znali ali si upali utišati domagoge in hujškače. Še vedno vedrijo in oblačijo sile in posamezniki, ki iz oblastniških in drugih sebičnih razlogov pridno izkoriščajo »iracionalna čustva in glasove istrskih beguncev«, saj jim govorijo o novih mejah, obljublajo ponovno lastništvo in posest zapuščenega premoženja, pravično odškodnino, povratek v Istro itd. Spričo takšnega stanja, kateri poštenjak, kateri politik si bo upal prizadetim naliti čistega vina in jih svariti pred novimi grenkimi razočaranji? Kateri politik bo jasno in glasno tudi povedal, da ne moreš zahtevati od Slovenije, naj še bolje zaščiti italijansko manjšino na svojem ozemlju, če imaš maslo na glavi glede ureditve položaja slovenske manjšine v Italiji?

Daj Bog, da bi se motili in da bi res napočil trenutek, ko bo večina, ki jo ugotavlja že omenjena anketa, zares uveljavila svojo voljo.

* * *

Tajnik Martinazzoli odgovarja

Novi vsedržavni tajnik Krščanske demokracije Martinazzoli se je prijazno zahvalil deželnemu vodstvu Slovenske skupnosti, ki mu je ob izvolitvi izrazila najboljše želje. Ob tem pa ga je seveda spomnila na pereča vprašanja slovenske manjšine, ki čakajo na rešitev. V svojem odgovoru je tajnik KD Martinazzoli zagotovil, da se bo zanimal za nakazana vprašanja.

Pogovor s kiparjem in slikarjem Bogdanom Gromom

»Še pogosto se bom vračal na Kras«

Akademski kipar in slikar Bogdan Grom, ki že več kot tri desetletja živi in dela v Združenih državah Amerike, se je pred kratkim mudil v Devinščini, kamor se vedno rad vrača, ko mu to dovolijo delovne obveznosti. Gre za v mednarodnem merilu zelo priznanega umetnika, ki je imel doslej nad 70 samostojnih in skupinskih razstav tako v Evropi kot v ZDA, pa tudi na Japonskem, v Avstraliji, Izraelu in še kje. Groma smo zaprosili za pogovor, na katerega je rad pristal. Sprejel nas je v svoji hiši v Devinščini, kjer se je rodil leta 1918. Kot je sam povedal, je v svojem življenju vedno potoval, najprej s starši, nato se je moral seliti v času druge svetovne vojne, leta 1957 pa je odšel v ZDA. Umetnostno akademijo je obiskoval najprej v Perugi, nadaljeval v Rimu, zaključil pa v Benetkah. Med njegovimi profesorji je bil tudi Gerardo Dottori, eden osrednjih futuristov, katerega se Bogdan Grom rad spominja.

Zakaj ste se odločili, da se selite v ZDA in kako ste se vključili v novo ameriško okolje?

Vsemu je botrovalo le naključje. Sprva sem bil prepričan, da bom v ZDA ostal največ leto ali dve. Odhod sam mi ni povzročal težav, saj sem bil od vedno vajen potovati, a sem se tudi vselej vračal na Kras.

Prvo leto mojega bivanja v ZDA je bilo leto prilagojevanja. Spoznal sem, da tam galerije poslujejo popolnoma drugače kot v Evropi. Način poslovanja je namreč tam veliko bolj komercialen; newyorške galerije so tudi takrat imele svoje skupine umetnikov in kdor se je hotel vključiti v eno izmed skupin je moral sprejeti določene pogoje, česar pa jaz nisem hotel. Zato sem sprejel delo v znanem ameriškem design studiu za tekstil, kjer sem se tudi seznanil s serigrafijo od A do Ž. Po nekaj mesecih pa sem se zaposlil v studiu za reklamni design. To delo mi je dalo dovolj samozavesti, občutil sem Ameriko, angleščine sem se že precej naučil in leta 1958 sem se odločil, da se osamosvojim. Tistega leta se je začela moja umetniška pot v ZDA.

Svoboden umetnik sem ostal do danes.

Katere so Vaše najpogostejše teme in katerih tehnik se poslužujete pri svojem umetniškem izražanju?

Kar zadeva teme, bi dejal, da je značilnost mojega dela v tem, da se navezujem na značilnosti regije, v kateri ustvarjam. To sem uvedel tudi v ameriških komercialnih centrih in zamisel je imela uspeh, saj takega pristopa niso bili vajeni. Od naravnih elementov me najbolj privlačuje kamen. Izražam pa se v najrazličnejših tehnikah, v kiparstvu od modeliranja do konstrukcij, v slikarstvu od grafik, ilustracij do zidnega slikarstva. Pred leti sem v Münchnu obiskoval tudi poseben tečaj, kjer sem se seznanil z vitražo. To mi je prišlo prav pri opremi armenske katedrale v New Yorku.

Sploh se pri svojem ustvarjanju vedno naslanjam na posebnosti iz zgodovine, narave, flore, favne kraja, v katerem ustvarjam. Razne ameriške komercialne centre — to so prava mesta — katere sem dobil v obdelavo, sem v celoti opremil z različnimi skulptura-

Likovni umetnik Bogdan Grom — v ozadju tipična novomehiška pokrajina

mi, vodometi, postavil sem tudi otroški kotichek. Vedno sem tam uveljavljal tematike, povezane z značilnostmi kraja, odločno pa sem se s svojimi deli vedno boril proti kiču.

Bi morda lahko primerjali umetniški razvoj v Evropi in ZDA?

Združene države Amerike so se leta 1957 izražale popolnoma drugače kot Evropa. Danes pa je s sodobnimi povezavami opaziti precejšnje podobnosti in upam si trditi, da ima Amerika velik vpliv na Evropo in seveda tudi na Slovenijo. Kot kipar pa vem, da je še mnogo izvirnega slovenskega in se čudim, da ljudje, ki v tem okolju živijo, tega ne vidijo. Jaz pa čakam trenutek, ko se bom lahko ukvarjal tudi s temi stvarmi.

V katero umetniško smer sodite?

Umetnostni kritiki me vse doslej niso mogli spraviti v »predal«. Izhajam iz klasične šole, z razvo-

jem pa sem se dokopal do svoje sedanje položaja. Moj stil, moja smer sta svobodna. Reči pa moram, da je moja umetniška pot že od samega začetka zaznamoval Kras.

Kakšni pa so vaši načrti za bodočnost?

Ukvarjam se z monografijo, ki bo izšla v Londonu in bo zaobjela 40 let mojega dela. Monografija bo predstavljena v Ljubljani, Trstu in nato v ZDA. Kar pa zadeva ostale načrte, želim še povedati, da sem se v zadnjem času precej navezal na Novo Mehiko; tam bom iskal nove navdihe in imel nekaj razstav. Mehiška pokrajina me privlačuje tudi zato, ker je kamnita. Dokler pa bom aktiven, ne bom nikoli ostal veliko časa na istem kraju, ampak se bom vedno premikal. Še pogosto pa bi se tudi želel vračati domov, v rodne kraje.

Pogovor je zapisala
Helena Jovanovič

KROŽEK ZA DRUŽBENA VPRAŠANJA »VIRGIL ŠČEK«

priredi v torek, 24. novembra, ob 18.30 v Peterlinovi dvorani v Ul. Donizetti v Trstu okroglo mizo na temo

NOVI PREDLOGI

za mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin

Sodelujejo:

dr. Karl Mitterdorfer, predsednik Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti in bivši senator SVP;

dr. Nicoletta Bucher, Wirtschafts-Sozialinstitut, Bocen;

dr. Rudi Vouk, Narodni svet koroških Slovencev, Celovec;

Ivo Jevnikar, deželni tajnik Slovenske skupnosti.

Moderator bo predsednik Krožka za družbena vprašanja »Virgil Šček«
dr. Rafko Dolhar.

Večer bo posvečen predstavitvi predloga FUENS za Konvencijo o temeljnih pravicah narodnih manjšin v Evropi, prikazu najnovejšega razvoja mednarodnega prava glede varstva manjšin in problemu zastopstva manjšin v izvoljenih telesih.

Dvojna predstavitev v TKG

V četrtek, 12. novembra, so v galeriji Tržaške knjigarne predstavili dva umetnika iz Ricmanj, slikarja Deziderija Švaro in pesnika Aleksija Pregarca. Govoril je priznani tržaški likovni kritik Carlo Milič. Na sliki: (z leve proti desni) Milič, Švara in Pregarc (foto S. Ferrari)

Razstava o škedenjski krušarici v Solkanu

V soboto, 21. t.m., bo ob 17. uri v Vili Bartolomei v Solkanu razstava, ki jo pripravljata muzeja iz Škednja in Kromberka, z naslovom »Škedenjska krušarica«. Razstava presega običajne okvire, saj so organizatorji postavili v Vili Bartolomei pravi muzej. Zasluga zanjo gre tudi oblikovalcu Borisu Blažku in etnografinji-zgodovinarki Darji Škrk. Na slovesni otvoritvi bo govoril minister za Slovence po svetu dr. Janko Prunk, nastopil pa bo mešani Škedenjski pevski zbor. Razstava bo na ogled do meseca maja.

* * *

V prostorih osnovne šole »France Bevk« na Opčinah je bilo v petek, 13. novembra, srečanje, na katerem so učitelji in profesorji slovenskih osnovnih in srednjih šol razpravljali o pomenu bralne značke. Pogovarjali so se s predsednikom komisije za Bralno značko, ki deluje v okviru Zveze prijateljev mladine Slovenije, Igorjem Longiko in njegovimi sodelavci. Na srečanju je bilo rečeno, da bralne značke spreminjajo svoj zunanji pomen, vendar njihov cilj ostaja vedno isti: spodbujanje učencev in dijakov k branju. Longika je med drugim povedal, da je Zveza prijateljev mladine Slovenije sestavila seznam literarnih in likovnih ustvarjalcev, ki bodo na razpolago za srečanja z bralci po šolah.

Srečanje slovenskih bančnikov na Tržaškem in Goriškem

Srečanja slovenskih bančnikov na Tržaškem in Goriškem se je udeležilo nad petdeset oseb. Na sliki: udeleženci v prostorih openske Hranilnice in posojilnice (foto D. Križmančič)

Prejšnjo soboto (14. 11.) je prišlo, na pobudo bančne sekcije pri Slovenskem deželnem gospodarskem združenju, do vseslovenskega srečanja najvišjih predstavnikov denarnih zavodov z osrednje Slovenije, z avstrijske Koroške in naše dežele. Preko 50 uglednih gostov se je srečalo z vodilnimi možmi pri naših bankah, prej na Tržaškem, v prostorih openske in nabrežinske hranilnice, nato na Goriškem, v doberdopski hranilnici ter v domačem kmečkem turizmu na Oslavju.

Že v uradnem delu srečanja na Opčinah so jasno prišli do izraza v posegih gostujočih, predsednika bančne sekcije in Kmečke banke Gorica Ksaverija Lebana, predsednika HPO Pavla Miliča in predsednika TKB Egona Krausa, tako pripravljenost in zmožnost, kot tudi pričakovanje po še okrepjenem sodelovanju slovenskih denarnih zavodov FJK z bančnim sistemom v Sloveniji, še zlasti v luči velikih sprememb, ki jih doživlja tačas slovensko gospodarstvo, in pričakovane navedbe tujih operaterjev.

Takšnim vsebinskim premisam sta pritrčila, v imenu sodelujočih bank in hranilnic iz Slovenije, namestnik finančnega sistema RS Stanko Debeljak in viceguverner Banke Slovenije Andrej Rant, ki sta prisotne seznanila z novostmi glede kreditno-finančnega poslovanja in drugih odprtih vprašanj v procesu osamosvajanja in pluraliziranja slovenskega bančnega prostora. Sicer so hipoteze o že obstoječem in novem možnem sodelovanju med slovenskimi bankami v Sloveniji in v zamejstvu, v FJK in na Koroškem lahko sami operaterji še podrobneje obravnavali, v teku neformalnih razgovorov, ves dan.

V dopolnilo povejmo, da so se srečanja udeležili, poleg približno dvajsetih bank in hranilnic s Slovenije in omenjenih gostov, še Združenje bank

Slovenije, delegacija Zveze bank Koroške ter upravitelji in funkcionarji naših dveh bank in štirih hranilnic-posojilnic z Goriškega in Tržaškega. Vsi so imeli možnost, ob vpogledu v delo in rezultate našega bančništva, slišati iz ust ravnatelja SDGZ Vojka Kocjančiča (ob mimohodu prek dolinske obrtne cone in tržaškega mesta) plastično predstavitev o svetlih in tudi manj svetlih straneh krajevnega gospodarstva.

Da je bilo sobotno, v prvi vrsti družabno naravnano srečanje, neslučajno ob sv. Martinu, sprejeto z zadovoljstvom vseh, priča tudi dejstvo, da so ob zaključku gostje z Matice obljubili podobno srečanje pri njih »leto obsorej«...

Davorin Devetak

Za novo večino v občini Devin-Nabrežina

Pred dnevi je občinski odbor Slovenske skupnosti za Devin-Nabrežino razpravljal o položaju v občini. Govor je bil o Sesljskem zalivu in njegovi prihodnosti, potem ko je bankrotiralo podjetje FINTUR. V tej zvezi so prisotni obsodili gonjo, ki jo dobro znani krogi vodijo proti občinski upravi, pri čemer zavestno prikrivajo dejstvo, da podjetje ni zašlo v stečaj samo zaradi zaliva, temveč tudi zaradi drugih pobud in dejavnosti, ki z zalivom nimajo nobene zveze. Naravnost nezaslišano pa je to, kar se dogaja okrog obrtniške cone, je bilo še poudarjeno na seji. Občinska uprava je izdala vsa dovoljenja v skladu z zakoni in s pristankom deželnih organov, težave, ki se pojavljajo, pa so nov dokaz, da je v občini otežkočena katerakoli gospodarska pobuda. Na seji je bilo tako soglasno sklenjeno, naj se Slovenska skupnost zavzame za oblikovanje minimalnega programa, ki naj ga osvoji čim širša večina v občinskem svetu. Takšna večina bi lahko upravljala občino do konca sedanjega mandata.

Doživeta »hvaležnica« na Sv. Justu

V stolnici Sv. Justa je bila v nedeljo, 15. novembra, tradicionalna »hvaležnica«, zahvalna maša za slovenske vernike, ki jo je daroval tržaški škof msgr. Lorenzo Bellomi skupaj s petnajstimi slovenskimi duhovniki. Prisotna sta bila tudi škofova vikarja, sedanji Franc Vončina in upokojeni Lojze Škerl. Mašo je organiziralo slovensko pastoralno središče v Trstu.

Zelo doživet je bil darovanjski del obreda: slovenski verniki — nekateri so si za to priložnost oblekli praznične narodne noše — so prinesli škofu »darove zemlje in svojega dela« (foto M. Magajna). Škof Bellomi je prejel tudi poseben dar, novi slovenski misal, ki je pred nedavnim izšel v Sloveniji. Izročil mu ga je predsednik Duhovske zveze Milan Nemač.

Maše so se udeležili tudi slovenski tržaški skavti, tako da je bila stolnica polna mladih obrazov. Povezoval je častnikar Sergij Pahor. Med zahvalno mašo so pobirali tudi denarne prispevke za begunce iz Bosne in Hercegovine.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE GORICA

CECILIJANKA '92

34. revija goriških pevskih zborov

Sodelujejo tudi zbori iz tržaške in videmske pokrajine, Slovenije in Koroške.

Letošnja Cecilijanka, pod pokroviteljstvom goriške občine in pokrajine, je posvečena skladateljema Vinku Vodopivcu in Mirku Fileju ob 40. in 30. obletnici njune smrti.

GORICA - KATOLIŠKI DOM

Sobota, 21. novembra 1992, ob 20.30

Nedelja, 22. novembra 1992, ob 16. uri

Smrt v slovenskih učiteljskih vrstah Slovo Bazilke Štanta iz Medje vasi

Učenci osnovne šole v Medji vasi leta 1951. Z njimi sta učitelja Bazilka Štanta in Dominik Hvalič

V soboto, 14. t.m., smo se na devinskem pokopališču poslovili od učiteljice Bazilke Štanta, ki je vzgojila generacije Štivančanov in Medvejcev. Rodila se je leta 1911 v Medji vasi, a ji življenjska usoda ni bila mila. Komaj triletni ji je umrl oče Josip, ki je bil prvi učitelj v Medji vasi. Ob vstopu Italije v vojno pa je morala skupaj z ostalimi Medvejci zapustiti vas, saj so se v naših krajih bili hudi boji. Tudi mama ji je kmalu umrla in tako so zanjo skrbeli sorodniki po materini strani. Svoje življenje je torej preživela pri Severjevih v Medji vasi in je do zadnjega skrbel, da je bila hiša urejena in dom prijeten, čeprav je v njem živila sama.

Tudi druga svetovna vojna je prizadela Medvejce, saj je bila vas leta 1944 požgana, moške so Nemci odpeljali na prisilno delo v Nemčijo, ženske in otroci pa so se morali zateči k sorodnikom ali si pomagati drugače.

Bazilka je v svoji mladosti živila pri sorodnikih na Češkem in je prav v Pragi tudi dopolnila svoje študije. Sicer je po drugi vojni v Trstu polagala učiteljsko maturo. Poučevati je pričela takoj po končani vojni, saj je med prvimi na Tržaškem prejela od zavezniške vojaške uprave učiteljsko namestitev in to že oktobra leta 1945. Do upokojitve je nato službovala v Štivanu in Medji vasi.

Da so jo njeni sovaščani in bivši učenci spoštovali in imeli radi, je pričal tudi pogreb. Kot je pri odprtem grobu poudaril njen stanovski kolega Miro Tavčar, so generacije Štivančanov in Medvejcev poznale Bazilko Štanta kot skrbno učiteljico in zavzeto narodno delavko, ki je skrbel, da so učenci vsako leto pripravili razstave ročnih del in prireditve ob različnih priložnostih in ob koncu šolskega leta. Te prireditve pa so marsikdaj bile edine kulturne pobude v vasi. Poznali pa smo jo tu-

di kot živo zgodovinsko knjigo polpretekle dobe svoje rojstne vasi in bližnje okolice. Do zadnjega je rada pripovedovala posebno šolarjem in dijakom, ki so pisali referate ali poročila o zgodovini vasi, najrazličnejše zanimivosti. K njej so prihajali tudi zgodovinarji in etnografi, saj je s svojim odličnim spominom in znanjem marsikomu dala dragocene informacije.

Kot je pri pogrebni maši povedal devinski župnik dr. Giannini, je bila rajnka tudi srčno dobra in radodarna ženska, ki je redno pomagala zlasti sirotam in misijonarjem. Pri maši in pogrebu so se od pokojne učiteljice s petjem poslovili tudi «Fantje izpod Grmade».

M.T.

Spominska plošča Alojzu Gradniku in Ludviku Zorzutu

V nedeljo, 15. novembra, so v Medani v Goriških Brdih na njuni rojstni hiši odkrili spominsko ploščo dveh briških rojakov, pesnika in prevajalca Alojza Gradnika (1882-1967) ter pesnika in narodopisca Ludvika Zorzuta (1892-1977). Po srečnem naključju sta oba zagledala luč sveta pod istim krovom, ki je, čeprav skromen, v širšem smislu predstavnik tiste vrste podeželskih slovenskih domov, ki so zlasti v polpreteklem obdobju našemu narodu dali toliko velikih mož.

Pobudo za postavitve spominske plošče v Medani so dali briški rojaki in goriški kulturni delavci. Na nedeljski slovesnosti je uvodoma spregovoril zgodovinar dr. Branko Marušič, ki je nato predal besedo prof. Tomažu Pavšiču, znanemu primorskemu javnemu delavcu in republiškem poslancu. Slavnostni govornik je opozoril na skupne korenine, iz katerih sta črpala Gradnik in Zorzut, to pa je predvsem prijazen gričevnat briški svet, ki s svojimi zadnjimi obronki sega že v Laško in se tam srečuje s furlansko govorečimi sosedi. Vendar pa

je med njima tudi razlika, saj je Gradnik svojo pesniško govorico umetniško izpopolnil tako formalno kot vsebinsko, medtem ko je Zorzut ostal na ravni prijetnega, ljudsko obarvanega izraza. Kar zadeva kulturno delo, so tudi sicer Zorzutova zanimanja bila širša, saj se je ukvarjal še s publicistiko, etnografijo, kulturno zgodovino in glasbo.

Spominska plošča v Medani bo še dodatno opozarjala na Gradnika in Zorzuta, ki oba počivata na tamkajšnjem pokopališču. Upajmo, da bo novogoriška občina njuno rojstno hišo uspela odkupiti, saj bo tako nastala možnost ureditve vsaj skromne muzejske zbirke s prikazom likov obeh mož. Nedeljsko slovesnost so s svojo prisotnostjo počastili med drugimi uglednimi gosti tudi dr. France Bernik, predsednik SAZU, novogoriški župan Sergij Pelhan in predsednik stranke Slovenska skupnost v Italiji Marjan Terpin. V kulturnem sporedu so sodelovali dramski igralci Janez Starina in pevci Briškega noneta.

M.V.

Z zadnje seje SŠS iz Gorice

O osamosvojitvi sekcije ITIS in raznih protestnih ukrepih

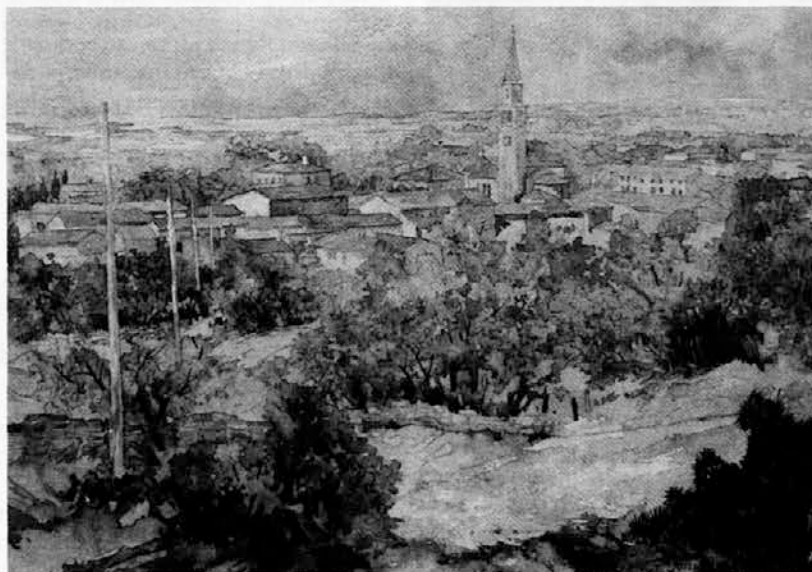
Zaradi novih finančnih ukrepov in ker ni prišlo do obnovitve delovne pogodbe za šolnike, ki je zapadla leta 1990, je Sindikat slovenske šole — Tajništvo Gorica na zadnji seji odločil, da se pridruži protestnemu gibanju vsedrjav-

nega šolskega sindikata SNALS. Protest bodo šolniki izrazili z naslednjimi ukrepi: vodstveno in neučno osebje ne bo za določen čas opravljalo nadurnega, učno osebje pa prostovoljnega dodatnega dela, poleg tega pa ne bo organiziralo in spremljalo šolskih izletov in ekskurzij. Nihče se ne bo udeleževal sej v izvoljenih svetih.

Na nedavni seji Sindikata slovenske šole iz Gorice je bil govor tudi o prizadevanjih za osamosvojitve Slovenske sekcije ITI. Predsednik Konzulte za probleme slovenske manjšine prof. Albin Sirk, ki je tudi član SŠS, je poročal o sestanku s šolskim skrbništvom, s katerim se je pogovarjal o tem problemu. Opozoril ga je, da država ne izvaja zakona 1012, zato sta Konzulta in Sindikat sklenila, da ubereta legalno pot. Trenutno zbira gradivo za odvetnika, ki bo začel sodni postopek za končno priznanje avtonomije Slovenske sekcije ITI.

Ob koncu še obvestilo: Sindikat slovenske šole iz Gorice vabi vse sedanje in bivše šolnike na večerjo, na kateri bo Odbor podelil priznanja letošnjim upokojevcem. Srečanje bo v petek, 4. decembra, »Pri Francetu« v Sovodnjah z začetkom ob 19.45. Kdor se želi udeležiti večerje, mora to sporočiti sindikatu najkasneje do 1. decembra.

Razstava v Doberdolu

V župnijski dvorani v Doberdolu so v nedeljo, 15. novembra, odprli razstavo razglednic, fotografij in uniform iz prve svetovne vojne ter likovno razstavo del Renza Moreua in Andreja Kosiča. Razstava, ki sodi v okvir prireditve z naslovom »Umetnost v duhu solidarnosti in miru«, bo na ogled do 30. novembra, organizator pa je Svet slovenskih organizacij v sodelovanju z Goriškim muzejem v Kromberku. O pomenu in namenih razstave je spregovorila predsednica SSO Marija Ferletič. V Doberdolu so ta dan tudi obhajali praznik farnega zavetnika sv. Martina. Na sliki: Doberdob (A. Kosič - akvarel)

Veliko doživetje pri Svetem Gregorju na Dolenjskem

Dva moška pevska zbora, »Fran Venturini« in Rudarski pevski zbor »Loški glas«, ter operni pevec Ladko Korošec so se 7. t. m. ob izredno lepem vremenu srečali na skupnem nastopu. Dva avtobusa sta pevce pripeljala najprej na Turjak, kjer jim je strokovnjak, kulturnik in kipar prof. Janez Debeljak orisal zgodovino največjega gradu na Slovenskem, potem so se odpeljali v rojstno hišo Primoža Trubarja in si ogledali njegove knjige in znamenitosti. Nato so odšli v Retje in obiskali rojstno hišo pisatelja in kritika Frana Levstika. To je bil kulturni dogodek za vse pevce. Lepo so se zahvalili prof. Debeljaku za njegovo dognano, prisrčno in zanimivo predstavitev teh pomembnih slovenskih umetniških mož naše kulturne preteklosti.

Pevci so si ogledali tudi rojstno hišo Janeza Evangelista Kreka pri Sv. Gregorju, kjer se je rodil. Ob 17. uri se je v polno zasedeni dvorani pričel koncert Rudarskega pevskega zbora »Loški glas« iz Lok pri Zagorju ob Savi in zbora »Fran Venturini« od Domja pri Trstu. Omenjena zbora sta se pred leti pobratila. Program je s petjem in besedo povezoval operni pevec Ladko Korošec.

Prvi je bil na vrsti »Loški glas« pod vodstvom dirigentke Alenke Flere-Paveličeve. Dolenjsko narodno pesem »Visoka je gora« je z njimi pel tudi Ladko Korošec. Poslušalci so bili prevzeti in navdušeni. V drugem delu se je predstavil moški zbor »Fran Venturini« pod vodstvom dirigenta Ivana Tavčarja. Tudi zbor od Domja je pel odlično in je navdušil poslušalce.

Oba zbora sta zapela po devet pesmi, nato pa sta skupaj izvedla pesmi »Ob Kolpi« Ivana Rijavca pod vodstvom Ivana Tavčarja in »Bazovica« Frana Venturinja pod vodstvom Alenke Flere-Paveličeve.

Ladko Korošec se je na koncu zahvalil organizatorjem koncerta, gozdarskemu inženirju Lojzetu Maroltu in Kulturnemu društvu Slemena-Sveti Gregor za organizacijo tega pomembnega glasbenega srečanja.

Na tem koncertu sem doživel nekaj velikega in lepega. Človeka prevzame naša, lepo zapeta umetna in narodna pesem, ki je res naša, slovenska. To je nekaj, kar je dano od srca, za naše kmečke, delavne ljudi. Zahvala gre obema zboroma in vsem, ki so nam pripravili ta nepozabni slovenski glasbeni večer brez spakovanja in »moderne« nadutosti.

inž. Zoran Tevž

Simpozij o kulturni dediščini na Primorskem

Na Sveti gori pri Gorici je v petek, 6. novembra, potekalo že četrto strokovno srečanje, posvečeno zgodovinskim temam, ki so ga priredili Zgodovinsko društvo za Severno Primorsko in Goriški muzej v sodelovanju s tamkajšnjim frančiškanskim samostanom. Simpozij je bil organiziran v znamenju več obletnic: pred sto leti se je rodil Ludvik Zorzut (1892-1977), ljudski pesnik iz Medane in ustanovitelj Goriškega muzeja, institucije, ki je začela delovati pred 40 leti, pred 20 leti pa je bil v Novi Gorici ustanovljen Pokrajinski arhiv.

Simpozij na Sveti gori se je delil na dva dela: dopoldne so bila na vrsti predavanja, med katerimi smo uvodoma slišali poglobljen prikaz življenja in dela Ludvika Zorzuta s poudarkom na njegovi domoznanski in publicistični ustvarjalnosti, spoznali pa smo se tudi z arhivskimi dokumenti, hranejenimi v Novi Gorici in Ljubljani, ki so povezani s to raznoliko osebnostjo, trdno vraščeno v tradicije domače zemlje, zlasti Goriških Brd. O teh vidikih Zorzutovega lika sta poročala dr. Branko Marušič in Ivanka Uršič.

P. Pavel Krajnik, knjižničar v frančiškanskem samostanu na Sveti gori, je osvetlil umetnostni pomen tamkajšnje bazilike, še posebej je poudaril likovno vrednost barvnih oken iz leta 1939 in baročnega Križevega pota iz leta 1765, opozoril pa je tudi na kvalitetne orgle in znamenite zvonove (veliki zvon tehta štiri tone in pol in je največji v Sloveniji!). Zadnji dopoldanski referent je bil dr. Milko Matičetov, ki je spregovoril o slovenskih ljudskih napisih na Goriškem; nekateri starejši primerki segajo v začetek 17. stoletja, zelo pa se pomnožijo v 18. in 19. stoletju.

Popoldanski del strokovnega srečanja je bil posvečen prikazu delovanja treh ustanov, ki se na Severnem Primorskem ukvarjajo s kulturno dediščino. Žal pre malo številni poslušalci, med katerimi smo pričakovali več zastopnikov tiska, so dobili celovit vpogled v stanje kulturne dediščine v zahodnem delu Slovenije ter dosežke pri njenem preučevanju, ohranjanju in obnavljanju.

M. V.

»Umetnost v duhu solidarnosti in miru«

Svet slovenskih organizacij je z geslom »Umetnost v duhu solidarnosti in miru« pričel z vrsto kulturnih prireditev, s katerimi želi ljudi opozarjati na velike stiske in potrebe beguncev, zlasti otrok in mater, ki so morali zapustiti svoje domove in iskati zatočišče v Sloveniji in na Hrvaškem zaradi nezaslišanih vojnih grozot na ozemlju nekdanje Jugoslavije.

Prva prireditev je likovna razstava uveljavljenega slikarja in kiparja svetovnega slovesa Renza Moreua, ki je avtor dela »Mir in svoboda« (na sliki), s katerim se je uvrstil na prvo mesto na mednarodnem natečaju slikarjev in pesnikov »Angel dobrote« v Riminju leta 1989. Motiv nagrajene slike, ki predstavlja goloba v letu, bo hkrati z motivom slike »Al« (»Albatros

se dvigne v polet in plava v vetru visoko«) poljske umetnice Danke Weitzen, likovna podoba propagandnega gradiva cikla prireditve. Oba motiva simbolizirata humanitarne cilje in nas spominjata na begunske otroke, ki dan za dnem nestrpno pričakujejo »angela dobrote«, da jim prinese najdragocenejšo darilo: mir doma in v svetu.

Slikarju Renzu Moreu se bodo pridružili drugi likovni umetniki iz dežel Alpe Jadran na razstavi »Pregled mednarodne sodobne likovne umetnosti, ki jo bomo odprli 28. novembra (v Katoliški knjigarni v Gorici).

Dne 4. decembra bomo goriški publiki v Verdijevev gledališču predstavili češki mestni orkester iz Žiline, ki ga bo vodil Tržačan Walter Atanazij, naslednji dan pa bi prav tam predstavili glasbeno kaseto z oratorijem »Fonte d'amore« skladatelja Avgusta Ipavca, ki z glasbenimi sredstvi predstavlja življenje sv. Frančiška Asiškega, velikega pričevalca ljubezni in miru.

Slične pobude so v načrtu tudi v nekaterih drugih občinah v deželi Furlaniji Julijski krajini.

Z iskrenimi željami, da bi naša prizadevanja naletela na razumevanje in odziv pri vseh ljudeh dobre volje, se v imenu Sveta slovenskih organizacij in ljudi, ki jim je pomoč potrebna, najtopleje zahvaljujem.

Predsednik
Marija Ferletič

Srečanje v DSI z Žarkom Petanom

Obiskovalci Društva slovenskih izobražencev so si v ponedeljek, 16. t. m., ogledali znani film »Kavarna Astoria«, ki je nastal po romanu Žarka Petana. Večera se je udeležil tudi sam avtor; povedal je nekaj zanimivih podatkov o nastanku filma ter o času, v katerem se zgodba dogaja. »Film je prikaz vojne brez vojnih prizorov, vojne, ki se je čutila že v 40. letih«, je med drugim dejal.

»Kavarno Astoria« je leta 1988 posnela slovenska kinematografska hiša Viba film, dogajanje pa je postavljeno v Maribor. Zanimivo je, da je bil film predstavljen na desetih mednarodnih festivalih in je drugod po svetu naletel na ugodne kritike. Dobil tudi pomembne nagrade, samo v Sloveniji ne. Zgodba je delno avtobiografska in pripoveduje o usodi mladega človeka, ki pride v kolesje neke ideologije. Delo je spretno zrežiral Jože Pogačnik.

V Društvu slovenskih izobražencev je imel film Žarka Petana uspeh, prijeten pa je bil ob koncu tudi razgovor z avtorjem.

* * *

Komisija za kulturo pri SKGZ

nam je poslala v objavo tole sporočilo: »Vprašanje prispevkov iz deželnega zakona za obmejna območja v korist slovenskim kulturnim organizacijam je bilo na dnevnem redu komisije za kulturo pri Slovenski kulturno-gospodarski zvezi. Člani komisije so si bile edini v ugotovitvi, da je glede te postavke deželnega zakona, ki bo veljal do leta 1993, treba aktivirati vse dejavnosti naše skupnosti kakor tudi odgovorne italijanske sredine, da bi se poiskalo možnosti refinanciranja samega zakona oziroma, da bi se pospešil postopek za udejanjenje zaščitnega zakona.

Posvetovalni komisiji, ki jo sestavljajo predstavniki slovenskih organizacij in same deželne uprave, pa bi kazalo zagotoviti večjo pristojnost. Ravno tako pomembno je, ugotavljajo člani komisije za kulturo pri SKGZ, da se v vseh podrobnosti udejanjijo dogovori med SSO in samo SKGZ. Na podlagi dosedanjih izkušenj je namreč treba poiskati najboljše izhodišča, predvsem kar zadeva tiste kulturne ustanove, ki kot skupna dobrina morajo biti deležne posebne pozornosti s strani celotne naše skupnosti.

V okviru teh vprašanj bo komisija svoje poglede posredovala samemu enotnemu zastopstvu Slovencev v Italiji, srečala pa se bo tudi s člani deželne komisije.

Kulturna komisija SKGZ se je ob izidu časopisa Primorski dnevnik-Republika srečala z njegovim odgovornim urednikom Bojanom Brezigarjem ter z odgovorno za zamejsko kulturno stvarnost Bredo Pahor. Predstavniki kulturne komisije so podčrtali pomembnost novega časopisnega projekta in pokazali zainteresiranost za medijsko prisotnost zamejske kulturne stvarnosti v novem časopisu«.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Aldo Nicolaj
HAMLET V
PIKANTNI OMAKI
Režija Žarko Petan

V petek, 20. novembra, ob 20.30

NAŠA DRUŠTVA

Krožek za družbena vprašanja »Virgil Šček« iz Trsta

V Trstu je bil leta 1975 ustanovljen Krožek za družbena vprašanja, poimenovan po znanem duhovniku, politiku, kulturnem delavcu in publicistu Virgilu Ščeku. Društvo je nastalo z namenom, da bi krilo nekatera področja, ki jim druge organizacije ne posvečajo zadostne pozornosti. Zanimalo naj bi se predvsem za družbena, politična in tudi ekonomska vprašanja.

V letih od svojega nastanka dalje je krožek »Virgil Šček« priredil precej srečanij, proslav in izdal nekaj zanimivih in koristnih publikacij. Prireditve so bile občasne oz. vezane na kak konkreten dogodek ali obletnico. Med prvimi pobudami naj omenimo okroglo mizo o problemih slovenskega gledališča, o zdravstveni službi v Trstu, srečanje z dr. Franceom Bučarjem v časih, ko je še bil »disident«. Društvo »Virgil Šček« je poleg tega priredilo tudi nekaj simpozijev. Pomemben je bil na primer tisti o jedrski elektrarni pri Krškem in termoelektrarni v Tržiču. Spomniti se je tudi treba raznih proslav; med zadnjimi naj omenimo svečanost ob 50-letnici ustrelitve obsojenih na drugem tržaškem procesu, ki je bila decembra lani, od najbližjih pa proslava ob 50. obletnici ustanovitve italijanskega koncentracijskega taborišča v Gonarsu.

Za društvo »Virgil Šček«, ki ima svoj sedež v Ulici Machiaveli 22, je velike važnosti tudi publicistična dejavnost. V lanskem letu je društvo izdalo kar štiri precej zajetne knjige na pobudo deželnega svetovalca Slovenske skupnosti Bojana Brezigarja. Prva je bila priročnik za naše javne delavce. Publikacija je zapolnila vrzel, ki je več let ni nihče opazil. Sledila je publikacija o zakonu št.

142 o reformi krajevnih uprav. Delo je bilo napisano v italijanskem izvirniku s slovenskim prevodom, opremljeno pa je bilo tudi s slovarčkom upravnih izrazov. Tretja lanska knjiga društva »Virgil Šček« je obravnavala deželni zakon o prispevkih za naše kulturne ustanove na podlagi državnega zakona o obmejnih področjih, z razlago, navodili in drugimi pomembnimi podatki. »Za pravičen zaščitni zakon« pa je bil naslov četrte knjige, ki je vsebovala pripombe Slovenske skupnosti Maccanicovemu predlogu za zaščito naše manjšine. Publikacija je bila napisana v italijanščini, saj ni bila namenjena pripadnikom naše skupnosti, vsebovala pa je tudi bogato prilogo dokumentov o pravicah slovenske manjšine (zakone, razsodbe, osnutke političnih dokumentov itd...).

S publicistično dejavnostjo pa je krožek »Virgil Šček« začel že prej, in sicer v osemdesetih letih, ko je na pobudo Iva Jevnikarja izdal dve diplomski nalogi iz zgodovine, ki obravnavata rojstvo in razvoj samostojnega političnega nastopanja Slovencev na Tržaškem. Nadja Maganja je vzela v poštev obdobje od leta 1945 do 49, Aleš Breclj pa od 1949 do 52. V načrtu je nadaljevanje tega zgodovinskega orisa. Dva slovenska šolnika sta namreč pred nedavnim napisala diplomsko nalogo na to temo: Adrijan Pahor je obravnaval dobo od 1952 do 54, Bruna Ciani pa do leta 1956. V kratkem pa naj bi izšla še ena publikacija in sicer prevod deželnega urbanističnega zakona in zbirka določil o manjšinskih pravicah v posameznih občinskih statutih naše dežele.

Odbor društva »Virgil Šček« šteje 5 oseb, nekaj pa je tudi ta-

kih, ki občasno priskočijo na pomoč za posamezne pobude. Predsednik je zdravnik Rafko Dolhar. Za bodočnost ima krožek še veliko načrtov, čeprav je seveda njihova uresničitev odvisna od razpoložljivih sredstev in ljudi. Vsi, ki so do sedaj sodelovali v društvu, pa so lahko ponosni na opravljeno delo. V kratkem imajo v načrtu še eno pobudo, ki bo 24. novembra v Trstu. Gre za okroglo mizo o mednarodnopravnem varstvu manjšin in zajamčenem zastopstvu, sodelovali pa bodo strokovnjaki iz Južne Tirolske in Koroške. (hj)

Običajni neznanci so prejšnji teden pomazali vhod slovenskega šolskega središča v Ul. Puccini v Gorici. Na zid so napisali svoja rasistična gesla. Goriški dijaki so na to reagirali omikano, a odločno in so v soboto, 14. novembra, priredili demonstracijo v Gorici in Tržiču proti vsem oblikam rasne in nacionalne nestrpnosti. K pobudi je pristopilo tudi veliko dijakov italijanskih šol.

GLASBENA MATICA - TRST
vabi na drugi koncert sezone 1992/93, ki bo v soboto, 21. novembra, ob 20.30 v gledališču Miela, trg Duca degli Abruzzi 3. Nastopil bo zbor »Jacobus Gallus«, dirigent Stojan Kuret.

Zdravnik svetuje

Alkohol in zdravje

Velike podgane so tekale po postelji, po njegovi glavi, ga grizle, šle v usta, v trebuh. Na udih je imel polno glist, ki so mu lezle pod kožo. Povsod so bili pajki, ki so se spuščali s stropa nanj. Velike gosence so lezle po sobi. Stene so se začele tresti in bal se je že, da je potres. Nanj so vsi vpili in ga žalili...

Dr. EDI KOŠUTA

To ni avtobiografija nekoga, ki je zbežal iz mafijske ječe na jugu Italije. To je opis najbolj pogostnih prividov človeka, ki ima težave z alkoholom. To je alkoholni bledež, ki nastane pri ljudeh, ki so trajno zasvojeni z alkoholom. To je končna postaja potovanja, ki se je pričelo s pretiranim popivanjem v prijetni družbi.

Teh ljudi je žal zelo veliko, mnogi so še na vmesnih postajah, a smer potovanja je ta. To je mogoče preprečiti, čimprej — temlaže in tembolje. Zato se je treba potruditi. Pozor: po roj-

stvu se možganske celice ne razmnožujejo več. Ko odmorejo, jih druge ne morejo nadomestiti. Alkohol je strup za možganske celice. Že res, da jih imamo zelo veliko in da jih mnogi, žal, rabijo malo, toda pazite in se ob tem zelo zamislite. Vsakič, ko se človek opijani, mu zaradi zastrupljenosti z alkoholom umre približno 300.000 možganskih celic, ki jih organizem ne more nadomestiti. Kar predstavljajte si, kaj ostane v glavi ljudi, ki se večkrat opijanijo, ki veselo popivajo in ob tem vneto trdijo, da »ga zelo dobro držijo«, da njim alkohol v obliki piva, vina, šampanjca, žganja itd. nič ne škodi. Lažejo! Razumite torej, zakaj sta študij in učinkovita uporaba možganov nezdržljivi s pitjem katekole vrste alkohola. Statistiki pravijo, da ima v Italiji vsaj dva milijona ljudi hude težave z alkoholom. V Sloveniji jih je 80.000. Te številke so grozljive, a kaj, ko je dovolj, da se ozremo naokoli po naših mestih in vaseh.

Lev Detela

»Nogo sem postavila v zrak in stojim« Iskanje identitete v večplastnosti kulturnih prostorov

Leta 1966 sem eno svojih prvih v slovenščini napisanih, a izven osrednje Slovenije objavljenih pesmi, začel z verzoma: »Ob uri, ko se zruši katedrala, na nebu zelena zvezda zažari...« (Tretja gospejina pesem, v knjigi Atentat, Trst 1966). Tudi ta drobec nakazuje vzpone in zlome, ugašanja in prižiganja strukturalnih principov, univerzalno načrtovanih projektov, stolpov in gradov, ki v premenah časa razpadajo v razvaline. Toda če so »razvaline« simbol nedonošenosti ali minljivosti lastnih visokotelečnih sporočil, so istočasno opozorila na še ohranjene drobce iz večtisočletne delavnice človeškega duha. Starodavni stebri se sicer drobe v prah, toda na Dürerjevi podobi Jezusovega rojstva (na münchenskem Paumgärtnerjevem oltarju) so romanski stebri velike razvaline spomin na davno izzvenela obdobja. V marmorju renesančne palače na sliki svetih treh kraljev nizozemskega mojstra Joosa van Cleveja so se pojavile razpoke kot pričevanje o propadu starega, kar verjetno simbolizira kontinuiteto zgodovinskih pro-

cesov, njihovo rast, vzpon in zlom, ter prav ob tem zlomu opozarja na novo, ki se lušči iz razvalin. Je doba razkroja smiselnosti in obdobje večnega iskanja smisla.

Kaj ni tudi univerzalist in modernist Eliot razumel rast, vzpon in propad kultur kot organski proces, ki ga neposredno ni mogoče preoblikovati? Osnova zahodne kulture je skupna dediščina antike in krščanstva, zato razkroj teh osnovnih izhodišč zrcali usihanje kulture, kot ga je na drugačen način nakazal Oswald Spengler v delu Propad zahoda.

Tudi sedanje vojne na Balkanu, v katerih propadajo sredotežni principi povezovanja različnih duhovnih izročil, so svarilo in opozorilo, da tako regionalna kot tudi univerzalna kultura lahko nastaja le v dialektičnih povezavah med enotnostjo in raznolikostjo.

Univerzalizem se spreminja v razvalino, ko postaja provinca sama sebi namen. Ko odprtost drsi v zaprtost in se zadovoljuje z ustaljenimi in preživljenimi klišeji, iz katerih ni mogoč kvaliteten skok v nove, zahtevnejše in objektivnejše oblike mišljenja.

Po obdobjih modernizma in postmodernizma, ko sedanji nomadi že iščejo neki novi univerzalni smisel na odisejadah po najrazličnejših tujejezičnih bližinah in daljavah ta potovanja na novi stopnji in v preobleki spet potrjujejo za vsako plodno kulturo potrebni dialektični splet lokalnega in univerzalnega. Prav zaradi prepleta raz-

ŠPORT - Košarka

PREPOROD JADRANA?

Pravilno smo napovedali, da se je Jadranov negativni cikel s prvo prvenstveno zmago sredi San Marina zaključil. »Plavi« so nam to potrdili in odpravili vsakršno namigovanje o domnevni krizi preteklo nedeljo, ko so prvič letos pred domačim občinstvom gladko nadigrali nasprotnika in tudi zmagali. Solidno Mestrino so premagali z izidom 99:74, kar pa je najpomembnejše, so prikazali daleč najlepšo igro v letošnji sezoni, podobno oni iz Jadranskih »zlatih časov«. Nedeljski nasprotnik med drugim sodi med najbolj neugodne ekipe v letošnjem prvenstvu, zato sta zmaga in odlična predstava še toliko bolj dobrodošli. Predvsem je razvidno, da je ekipa pridobila na samozavesti ter na izku-

šenosti. Navsezadnje je naša združena ekipa najmlajša v drugoligaškem prvenstvu, zato je razumljivo, da je ob letošnjem kakovostnem prvenstvenem skoku morala plačati davek. Trener Drvarič je pravilno napovedal, da bodo prva drugoligaška prvenstvena srečanja najtežja, po začetni kritični fazi pa bi se morale stvari le nekoliko izboljšati.

V nedeljo čaka našo združeno ekipo težko gostovanje v Raveni. Sedaj, ko se je izboljšal položaj na lestvici in so naši predstavniki nekoliko manj obremenjeni, ni izključeno, da bi prišlo do novega prijetnega presenečenja. Tudi poraz pa bi bil po dveh zaporednih zmagah pri tako močnem nasprotniku sprejemljiv. (Dar)

V četrtek, 12. t.m., je bil v Slivnem netekmovalni pohod z naslovom »Pojdimo skupaj«, ki ga je priredilo odborništvo za šolo devinsko-nabrežinske občine skupaj z vsemi šolami, ki imajo sedež v občini. Zbralo se je kakih dvesto dijakov z učitelji, profesorji in vodiči naravovarstvene organizacije združenja PICEA. Krajši nagovor sta imela devinsko-nabrežinski župan Caldi in odbornica za šolstvo dr. Tuta Ban, ki sta predvsem poudarila, da je namen takih in podobnih srečanj zблиžanje otrok slovenske in italijanske narodnosti. Pohod je imel uspeh in je svoj namen tudi dosegel, na žalost pa je vzdušje pokvarilo slabo vreme. (foto D. Križmančič)

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik. Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Cavour 63, 34170 GORIZIA GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat. je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 26, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu bo svoj prihodnji ponedeljkov večer 23. novembra 1992 posvetilo spomenu glasbenika Marija Kogoja ob 100-letnici rojstva. O njem in njegovih delih bo ob glasbenih ilustracijah sodelavcev spregovoril tržaški skladatelj Fabio Nieder, o ljubljanskem simpoziju o Kogoju pa bo govoril Pavle Merku. Začetek ob 20.30.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Goriško pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti je zadnje sejo posvetilo predvsem napovedanemu odstopu deželnega poslanca Bojana Brezigarja. »Tajništvo smatra za svojo dolžnost,« je rečeno v tiskovnem poročilu, »da se mu zahvali za delo, ki ga je opravil v vseh letih političnega udejstvovanja, zlasti še, ker je vnesel v strankino življenje nove metode organiziranega in stvarnega dela«. Tajništvo je tudi vzelo na znanje dejstvo, da bo mesto deželnega svetovalca prevzel strankin deželni tajnik Ivo Jevnikar. Nekateri so bili mnenja, da bi moralo to mesto pripadati Goricanu, vendar so se vsi strinjali, da sta v tem trenutku potrebni vzajemnost in strpnost. Tajništvo je poglobljeno razpravljalo tudi o sedanjih in prihodnjih odnosih med Slovenijo in Italijo.

novrstnih členov in izhodišč nakazujejo novo povezovalno kulturno rast — tudi iz in izven razvalin.

Pri tem je ustvarjalno dejanje razpeto med dvema tečajema, kar so posebno dobro spoznali nekateri avtorji v pregnanstvu. »Nogo sem postavila v zrak in stojim«, je zapisala nemška pesnica Hilde Domin protifašistična emigrantka v drugi svetovni vojni. Novi začetek v tujini eksila je šola potovanja »od jezika do jezika«, v katerem se skuša razodeti tujejezični javnosti, ne da bi se v novem jeziku »zakoreninil«.

Vprašanje premika in odmika oziroma izgube prvotne literarne avtentičnosti in identitete se namreč lahko popolnoma pragmatično zastavi zlasti tistim, ki so tako rekoč vrženi v večjezikovno bivanje, v večplastnost kulturnih prostorov, v morebitne poskuse sporazumevanja v več jezikih, v izrazite migracijske procese duhovne izmenjave, dajanja in sprejemanja. Premik na novo jezikovno področje skriva v svoji večsmerni dinamiki tektonsko možnost tvornega jezikovnega oblikovanja, po drugi strani pa tudi izrazite nevarnosti. Jasno je namreč, da smo, pa naj smo še tako interkulturalno odprti, vezani na idiom materinskega jezika kljub vpletenosti v mrežo odprtih mednarodnih prostorov in najširše človeške komunikativnosti.

Razvalina, ki pričuje o starem in sviri, da bo tudi novo postalo razvalina, je sicer odraz drugače za splošno, vendar pa sredi splošnega provocira tudi drugačnost in pretvarja splošnost v tipičnost. Mor-

da se v razponu dialektičnega loka med univerzalnim in lokalnim, v katerega je ujelo tudi nomade modernega sveta, zrcali kriza identitete, ki pa je danes drugačna od one, ki je izbruhnila nekaj v romantiki. Saj se kriza identite pojavlja zdaj prav zato, ker poznamo danes preveč identitete in raznovrstne identitete, ki so si v laseh, medtem ko smo istočasno izgubili pravo lastno identiteto, ki ne more biti nikoli sama sebi namen, saj ni namenjena le nam, temveč tudi drugim in drugačnim, ki lahko na ta način spoznajo svoj pravi obraz ter po drugi strani izmerijo presežno vrednost resničnih identitet.

In četudi je identiteta bistveno vezana na izročilo doma in domovine, je jasno, da regija ali provinca, ki cenzurira, frizira in cefra globalnejše načine mišljenja in ustvarjanja, zanika tiste silnice, ki iz regije ustvarjajo ob rasti v interkulturalni odprtosti šele pravo domovino z njeno resnično identiteto. In te tudi ni mogoče pravilno zaobjeti, če se ne soočimo z razvalinami, iz katerih se vzpenjajo torzi naše osebne, narodne in presežne univerzalne biti. Tudi kot stoji zapisano v Eliotovi Pusti deželi (citiram prevod Vena Tauferja, objavljen v prvi številki slovenske danes legendarne revije Perspektive v letu 1960): S temi odlomki sem podprl svoje ruševine, / zakaj prišli vam bodo prav... / In še zadnja beseda iz te pesnitve: Shantih-Spokojnost, ki z razumevanjem premine.

(Prispevek na pisateljskem srečanju VILENICA, Sežana 1992)